Ч. 152 (10.829). Львів, середа 14 липня 1926 Poсztowa opłata zapłacono ryczałtem. Рік XLIV.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОПУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло", Львів.
Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 4·50 зол.
За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Наради конституційної комісії.

Послам не вільно ні купувати, ні винаймати державних дібр. — Відкинення внесення пос. Хруцького. — Право президента розвязувати сойм. — Право veta президента. — Зміна у виборах до сенату. — Право декретувати закони. — Заява недовіря для міністрів.

Варшава, 11. липня 1926.

Вчора радила дальше конституційна комісія над урядовим проектом про зміну конституції. Дискусія велася над ст. 22 до 38.

Після приняття ст. 22, яка забороняє послам купувати або винаймати державні добра, розвинулася довша дискусія над ст. 25, в якій говориться про скликання сойму в жовтні для ухвалення буджету. Промовляли посли: Гломбінський, Конопчинський, Ільків, Хруцький, Пршиницький, Стронський, Грінбавм. По відповіди референта Хацінського приступлено до голосування над основними внесками. Відкинено проект референта про контингент рекрута. Принято внесення, що постанови I. і II. ст. 25 не мають примінення, якщо сойм в цілости відкине проект буджету. Відкинено також внесення, що буджетовий рік зачинається у квітні. В голосуванні відкинено внесення пос. Хруцького про відкинення в цілости змін (16 гол. проти 10). Тому, що 25. статтю принято з численними поправками, вибрано спеціяльну комісію, що має занятися її стилізацією.

Приступлено до ст. 26 про виборчий календар. Референт Хацінський домагається ухвалення 60 днів на переведення виборів. Цю статтю принято в урядовій стилізації з поправкою, що розвязання сойму й сенату може доконати президент на внесення ради міністрів шляхом видання умотивованого розпорядку. Речинець виборів до нового сойму поширено до 90 днів.

З черги принято внесення про право ревізії конституції, а саме, що оскільки другий сойм не виконує того права, то воно може перейти на сойм третій. Крім того принято поправку до ст. 35, в якій подано спосіб поступовання на той випадок, коли сенат відкине проект ухвали, що перейшла в соймі, або коли сойм не знайде відповідної кількости голосів, потрібних до відкинення поправок сенату.

Після довшої дискусії принято поправки, аби президент мав право veta до 14 днів, а не до днів 30, як це передбачено було в проєкті. До цієї точки промовляв знову пос. Хруцький.

Дальша дискусія оберталася довкола поправок, внесених до ст. 36. Принято поправку про те, що сенатські виборчі округи не мають тепер покриватися щодо території з воєвідствами, але з посольськими виборчими округами. Ця поправка перейшла 15 гол. проти 3.

Потім принято ст. 38. конституції: „Ніякий закон не може бути в суперечности з найвищим конституційним законом". Поправки до цієї статті перепали.

Дальше зачалася довга дискусія над поправкою до ст. 44 (право декретувати закони). Проти того права виступали опозиційні посли, зате дуже побивався за тим мін. Маковський. До цієї статті ухвалено поправку, на основі якої вилучено зпід компетенції урядових декретів зміну виборчої ординації. Зрештою статтю принято з незначними змінами.

Опісля перейшла ще поправка до ст. 58. конституції про заяву недовіря для міністрів. Вирішено, що голосування над заявою недовіря для міністра не може відбуватися на тім самім засіданні, на якім вона зголошена.

Лишилася ще ст. 5. урядового проекту про повновласти для уряду на час до кінця року 1927. На бажання комісії, аби ця справа не містилася в зміненій конституції, але в окремому законі, міністр представив нарис такого закону до ужитку референта. Вивязалася формальна дискусія, чи референт може предложити проєкт окремого закону, поминаючи перше читання в соймі. Цю дискусію перенесено на найближче засідання комісії, що відбудеться у вівторок, 10. год. передпол.

Personalia.

Зачувати, що директором політичного департаменту в міністерстві внутрішних справ має бути іменований п. Лєон Васілєвський або був. волинський воєвода п. Сроковський. — В найближчих днях має бути підписана номінація ген. Норвід-Найтебавера на інспектора армії у Львові.

Димісія ґенералів?

Варшава, 11. липня 1926.

В соймових кулуарах поширена вістка про недалеку димісію 38 ґенералів, яких місця малиб заняти ґенерали, близькі до марш. Пілсудського. М. ин. мабуть бути усунений зі свого становища і вожд О. К. Львів ген. Влад. Сікорський.

Розправа проти був. ґен. м.н. Мальчевського.

Був. міністрові військових справ ґен. Мальчевському, який сидить у слідчій тюрмі у Вильні, буде дня 13. ц. м. доручений акт обвинувачення. У звязку з тою справою приїхав до Варшави адв. д-р Перацький зі Львова. Ґен. Мальчевського поставлять перед трибунал, зложений з 5 членів. Головою того трибуналу буде мабуть ґен. Ґрубер або ґен. Шпаковський, инших ґенералів делеґує міністр військових справ. Обвинувачуватиме прокуратор полк. Качмарек.

Страшна експльозія в Америці.

Третій найбільший склад муніції в Пікаділлі вилетів у повітря.

Телеграми з Ню-Йорку приносять вістку про страшну експльозію морського арсеналу Довер у стейті Н. Джерси. По дотеперішним обчисленням є 4 офіцерів і 20 жовнірів убитих. Ранених далеко більше. Шкода виносить 80 міліонів долярів. „Herald" подає число забитих на 100, ранених на 200, в тому багато дуже тяжко. Сліди вибуху видно у промірі 24 км., знищення розтягнулося на просторі 15 миль. 300 сусідніх забудовань знищено зовсім. Останні вістки подають, що і другий величезний склад муніції в Пікаділлі вилетів у повітря. Були в ньому переважно гранати великого калібру. Забитих понад 140 осіб, в тому 120 осіб залоги, ранених цивільних понад 200. Шкоди обчисляють на сотки міліонів долярів.

Довіря для франц. уряду.

Париж, 10. липня 1926.

На нічному засіданні палати послів прийшло під голосування внесення соціялістів про дневний порядок. Це внесення відкинено 324 гол. проти 203. Потім уряд поставив справу довіря, яке ухвалено йому 269 гол. проти 247.

Біржа.

Гроші.

Тенденція захитана. Оборот оживлений.

Валюти: америк. доляр 9·29—9·31, канад. дол. 9·19—9·21, чеська корона 0·27—0·28, франц. франк 0·26—0·27, швайц. франк 1·70—1·74, фунти штерл. 43.00—44·00.

Золото: 20 кор. 36·50—37·00, 20 фран. 33·50—34·50, 20 марок 42·00—43·00, 10 рос. рубл. 46·00—47·00.

Срібло: Австр. кор. 0·73—0·75, 5 корон австр. 3·90—4·00, австр. фльор. 1·90—2·00, рос. руб. 3·00—3·20.

Збіжжа.

На біржі обороти в ячменю і вівсі, поза біржою — в ріпаку, пшениці і житі нового збору. За пшеницю червону нового врожаю плачено зол. 27·90, за жито 18·60 loco Стоянів з терміном достави до 1. вересня ц. р.

Тенденція знижкова. Настрій слабий.

„Реформатори".

За „нову" виборчу ординацію.

II.

Так представляються задумані „реформи" виборчої ординації. Мають вони на меті звести народнє представництво до якогось безголосого „байрату", уряду, створеного — очевидно — сильними й великими партіями. Досі польський сойм був карикатурою парляменту фактично з огляду на політичну незрілість польського громадянства й нікчемність „народніх" представників; відтепер, якщо булиб здійснені всі ті „реформи" або щонайменше більшість з них — польський сойм також теоретично, вже в свойому заложенні, стає карикатурою.

В обовязуючій виборчій ординації є вигляди на ступневий підйом польського сойму з низин примітивізму, демагоґії, нездарности, безвідповідальности на висоти справжнього парляменту. Після можливого переведення намічених „реформ" той еволюційний шлях польського парляментаризму не лише буде насильно припинений, але й неминуче погребаний.

Намічені „реформи" мають на меті зберегти стан посідання польських центро-правих партій, забезпечити перевагу правим суспільно-політичним елементам польського громадянства, звести в нівець представництво „чужоплемінців", обезпечити виключно польський характер сучасної національно сорокатої польської держави, не допустити до сойму ніякої соціяльно-політичної опозиції та в зародку нищити всяку „крамолу", якщоб вона всетаки проявилася в польському соймі. До цього змагає ціла низка запроєктованих постанов. Такі зміни, як кількість послів, можна вважати байдужними, хоч чисельно більше заступництво населення вірніше відбиває суспільно-політичні погляди і тенденції громадянства та їх нюанси. Можна теж не надто велику вагу прикладати до віку виборців, хоч цілі, до яких змагає реакція при обмеженні віку виборців, ледви чи дадуться осягнути. Молоде покоління, воєнне й повоєнне, скорше дозріває від передвоєнного. Воно в нинішніх соціяльних умовинах, коли світ хитається в своїх основах, не лише скоро приходить до політичної свідомости, але й несе на собі всякі тягарі, з трудом перебиваючись крізь нетри життя. Зрештою, якщо держава накладає на молодь в 21. році життя важкі державні обовязки (військова служба!), то чому має відмовляти молодим громадянам політичних прав? Рахувати на те, що на кілька літ старший громадянин є більше розсудливий, консервативніший, популярніший і т. и. — це щонайменше самообман. Саме молодший роками громадянин, який ще не пив до дна з гіркої чаші життя, який ще не стрінувся віч-навіч зі страшною дійсністю, в якого елемент ідеалістичний перемагає твердий життєвий реалізм, — такий громадянин є більше диспонований вибирати послами людей чесних, чистих, людей знання, авторитету. Закорінений погляд, немов-то з літами повертається направо, саме з коренем нищить переживана нами Sturm-u Drangperiode. Тепер цілий світ фактично йде наліво під соціяльним оглядом, а перед в тому починає вести старше покоління, якому виривається ґрунт зпід ніг. На перший погляд це може видаватися парадоксом, а одначе це правда, це дійсність. Молодь є ліва на словах, а старше покоління на ділах, хоч — розуміється — воно є настільки обережне, щоб не робити непередуманих і в консеквенціях неприємних кроків. Саме тепер майже в цілому світі колись соціялістична, соціяльно-радикальна молодь перемальовується в спокійні, темнаві кольори зрівноваженого націоналізму, нерідко підбитого клерикалізмом; під соціяльним оглядом молодь стає поміркованою, консервативною. Не даром стара ґвардія соціялістична, не даром май же все старше громадянство, пригадуючи свою молодість, з острахом ставить питання: А деж теперішня молодь?

Хвиля суспільно-політичної реакції, яка звоями судорогів захопила всю Европу, в першу чергу полонила молоде покоління; старше громадянство, виховане у визволенсько-вільнодумному, соціяльно-еволюційному й ідеалістично-революційному дусі XIX. ст., лишилося здебільшого вірним „юним дням, дням весни".

І цьому-то молодому поколінню з консервативними нахилами хоче польська реакція відібрати політичні права, здобуті старшим поступовим громадянством.

Також в значній мірі неесенціональним може бути голосування на індивідуальних кандидатів, замісць на нумеровані партійні листи. Якщо „реформатори" змагають до створення в будучому соймі великих партій і усунення дрібних політичних груп, то требаб саме за всяку ціну змагати до вдержання партійних (нумерованих) лист, а не до індивідуалізації кандидатів. Бо при індивідуальних кандидатурах при політичному недорозвитку польського громадянства все першенство матиме крикун, безвідповідальний демагоґ, а не людина праці і знання, яку можна переперти на нумерованій листі і тим спо-

z:1 czas. „Dilo" Pr. 319/26. W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej! Sąd okręgowy karny we Lwowie, orzekł na wniosek Prokuratury przy tymże Sądzie, że treść artykułu umieszczonego w czasopiśmie „Dilo" Nr. 148 (10825) z dnia 7. lipca 1926 roku pod tytułem: 1) „Polityczne wieże w Radechowi" między słowam : u kraju, a słowami: zi storony. 2) Hromadianstwo i uczytelstwo" a) między słowami: żyty, a słowami: narodowi, b) między słowami: tiiky, a słowami: odynyci, c) między słowami: hołosyły, a słowami: Ne zważajuczy, d) między słowami: perewyszczaje, a słowami: derżawne. 3) „Łyst z Wołyni" a) między słowami: Warszawu, a słowami radio, b) między słowami: powerauly, a słowami: Wojewodu, c) między słowami: wratinij, a słowami: Ot tak" zawiera ad 1) i 3) znamiona zbrodni z § 65 a) uk., ad 2) a) c) d znamiona zbrodni z § 65 a) uk., ad 2) b) znamiona zbrodni z § 65) a) ustawy karnej i występku z § 302 ustawy karnej, uznał dokonaną 6. lipca 1926 roku konfiskatę za usprawiedliwioną i zarządził zniszczenie całego nakładu i wydał w myśl § 493 pk. zakaz dalszego rozpowszechniania tego pisma drukowanego. Zarazem wydaje się nakaz odpowiedz. redaktorowi tego czasopisma, by orzeczenie niniejsze umieścił nezpłatnie w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie. Niewykonanie tego nakazu pociąga za sobą następstwa przewidziane w § 21 ust. druk. z 17. XII. 1862 Dz. p. p. Nr. 6 ex 1863 t. j. zasądzenie za przekroczenie na grzywnę do 400 zł. — Lwów dnia 8. lipca 1926.

Hawel.

лах. Дня 12. липня ц. р. дає представлення в Перерослі. Того самого дня відбудеться аматорська вистава в Цуцилові, заходом місцевих членів читальні. Кожної неділі і свята їде один з видідкових фі-ії з урядовцем по читальнях з рефератом на господарські теми і на люстрацію. Дня 21. червня ц. р. відправлено в Надвірній панахиду за поляглих українських борців при співучасти о. сов. Івана Лущика, місцевого пароха, при чому зібрану квоту в сумі 430·53 зол. вислано на інвалідів до Львова. До тої збірки причинилось бідненьке село Стримба квотою 27·48 зол. Місцевий катехит о. Антін Пельвецький згуртував шкільну молодь обок поля, котра радо користає з дитячої бібліотеки. Великі заслуги в праці над дівчатами мають пані Марта Зайчківська і Марія Гасюкова, котрі кожної неділі і свята учать співу і приготовляють до аматорських вистав. Небавком отвориться в Надвірній захоронка для передшкільних дітей. Селяне вдоволені працею філії „Просвіти“ і радо вступають у члени читалень і Гол. Тов-а у Львові. Вони й засновують у себе кооперативи, як ось Стримба і Назавізія. Новий видіз читальні „Просвіта“ в Надвірній дає запоруку, що вона буде першою в повіті. Дай Боже, щоби всі наші читальні пробудилися з довгого сну й пішли за вказівками філії „Просвіти“ в Надвірній.

Як це назвати?

Дня 26. червня п. р. відбулися загальні збори Пенсійного Інституту Українських Приватних Службовиків у Львові. Коротку замітку про ті збори помістили ми щойно в числі „Діла“ з датою 1. липня 1926 р.

В нашій замітці про збори було між иншими і таке місце: „Визначний член теперішньої соціялістично-радикальної партії, адвокат з Богородчан д-р Осип Когут зареагував на претенсії Інституту до нього, як хлібодавця в той спосіб, що вніс до Воєвідства по польськи відповідне письмо, в якому ні більше ні менше, а просив тільки, щоби воєвідство взяло його в оборону перед напастями української інституції. Таке поведення визначного партійного діяча для звичайних смертельників щонайменше незрозуміле. Зачуваємо, що радикальна партія занялася цею справою, та сподіваємося, що вона з таким своїм членом відповідно поступить.“

У відповідь на те, появилася в 27. числі „Громадського Голосу“, органу соціялістично-радикальної партії, з дати 10. липня 1926 р. ціла стаття під назвою „Мова правди і брехні“. Автори статті твердять, що „Діло“ не любить правди, а брехню.

„Доказом цього — пишуть вони дослівно — нова напасть на одного з членів УСРП. — на тов. д-ра О. Когута. Воно дуже поквапно надрукувало видумку, що буцімто т. О. Когут писав письма й рекурси проти Пенсійного Інституту по польськи. Ще й висловлює певність, що УСРП потягне його до відвічальности... Але тут виявляється, що „Діло“ шукає горячково за брехнею і кожду думку з берега уважає доброю в боротьбі з соціялістично-радикальним рухом. Щоби викаляти ту клеветницьку заразу, що її розвели в останнім часі в українській пресі в політичній боротьбі „модерні“ журналісти і щоби раз поставити їх на належне місце, тов. О. Когут на зазив Головного Секретаріяту, щоби він дав ясну відповідь у тій справі, відповів так:

„Сьогодня я прочитав увагу в „Ділі“ про мене і піддержую цілковито моє вияснення, переслане до Головного Секретаріяту вчера. Рівночасно складаю у п. Петра Жуківського, нотаря в Богородчанах квоту ефективних 100 долярів, яка припаде редакції „Діла“, коли вона дасть доказ на піднесений проти мене заміт.

Рівночасно одначе жадаю, щоби редакція „Діла“ зложила в треті руки таку саму квоту, котра припаде мені на власність, коли я докажу:

1) Що мій рекурс писаний в українській мові.

2) Що письмо Пенсійного Інституту до староства в Богородчанах, щоби староство вислало до моєї канцелярії поліцію — писане є в польській мові.

3) Що я взагалі ніякого письма не висилав у польській мові“.

Написши це письмо д-ра Д. Когута, соц. радикальний орган додає до нього таку замітку:

„Коли редакція „Діла“, що так сміло напастує членів У. С. Р. П., відмовиться дати нашому товаришеві свій доказ правди — тоді впаде на неї обурення і обмерзіння ще тої чесної частини українського громадянства, яке з таким методом боротьби брехнею і підлими наклепами не хоче мати нічого спільного“.

Думаємо, що всіх тих цитатів досить. А тепер приступаємо до самої річі.

Перш за все стверджуємо, що те, що було написане в нашому звіті зі загальних зборів Пенсійного Інституту про д-ра О. Когута, не є ніякою видумкою. З газетярського обовязку занотували ми тільки те, що чули на зборах. І чули це не тільки ми, а всі там присутні. Отже мусіли це чути і ті члени радикальної партії, що брали участь у зборах.

Вони мусіли заінтересувати тим і секретаріят соц.-радикальної партії, коли він вважав за доцільне звернутися до д-ра Когута за вияснениями ще перед тим, заки появилася в „Ділі“ дотична замітка. Це видно і з цитованої вище статті „Громадського Голосу“. Про заходи Секретаріяту ми довідалися принадково і зазначили це в доповненні до замітки про д-ра О. Когута. Ця справа заболіла не тільки нас, але й соц.-радикальну партію, коли вона взялася її вияснити.

Річ тільки в тому, що радикальна партія обмежилася виключно до самих виясненнь д-ра О. Когута, а не вияснила цілої справи і в Пенсійному Інституті.

Занотувавши в нашій газеті те, що стало відомим цілому зборові і що викликало на зборах загальне обурення, ми цілковито не потребували „горячково“ шукати за якоюсь „видумкою“ чи „брехнею“, бо мали пересвідчення, що те, що відчитується з акту, було правдою. Инакше думають радикали.

Та пригляньмося тепер до самої відповіди д-ра О. Когута. Д-р Когут, замість спростувати те, що появилося в „Ділі“, затіяв цікаву історію. Він чомусь притягнув до цілої справи аж сотню долярів.

Такі засоби оборони своєї чести при допомозі долярових „аргументів“, навіть у формі закладу, для нас не зрозумілі і в нас не практиковані. Та й взагалі не чували ми, щоби був такий звичай оборони своєї чести. Нам не усміхається такий легкий зарібок і ми його відкидаємо, бо суть справи не в сто долярах, а в чести людини і громадянина. І якщо та честь несправедливо нарушена, то ми все готові стати в її обороні без долярової допомоги в доказуванні, хто має рацію. Та в даному випадку наша редакція не має що доказувати, бо вона передала те, що було на зборах. Доказувати повинні ті, що проголосили цю справу на зборах. Одначе до них д-р О. Когут чомусь за доказом не звертається.

Не вимагає наша редакція і ніяких доказів від д-ра О. Когута на те, що його рекурс був писаний по українськи, бо в дотичній замітці „Діла“ про рекурс не було ні слова згадки. Не зачіпали ми в звіті справи переписки Інституту і тому не потребуємо на це теж ніякого доказу. Инша річ твердження д-ра О. Когута, що він ніякого письма у польській мові не висилав.

Це правда, що д-р Когут, як про це нас переконує нижче друкований акт, ніякого письма в польській мові не висилав, бо вислало його староство. Правда також те, що староство вислало до воєвідства письмо не писане рукою д-ра О. Когута і не писане адвокатською машиною, а вислало зате письмо, зладжене в формі протоколу, списаного з д-ром О. Когутом і під його диктат у польській мові та підписане власноручно.

Ось воно:

PROTOKOŁ

spisany w Starostwie w Bohorodczanach dnia 17. kwietnia 1926 z D-rem Osypem Kohutem, adwokatem w Bohorodczanach, w sprawie wniesionego rekursu od wymiaru opłaty za obezpieczenie pensyjne Michała Semianowa. Staje zawezwany Dr. Osyp Kohut, który po przedstawieniu mu treści reskryptu Województwa Stanisławowskiego z dnia 11. lutego 1926 l.: 2611/26 i sprawozdania Instytutu Pensyjnego ukraińskich prywatnych urzędników we Lwowie z dnia 16/12 1925 l. 1204/25 oraz załączników tegoż sprawozdania zeznaje: rekurs wniesiony przeciw orzeczeniu Pensyjnego Instytutu ukraińskiego podtrzymuję w zupełności.

Twierdzenie odpowiedzi tego Instytutu, jakoby ja sam zapodał policji państwowej, przy sposobności sprawdzenia przez nią stosunków służbowych w mojej kancelarji naprowadzone w policyjnym doniesieniu warunki jest świadome przez ten Instytut zmyślonem, gdyż, jak świadczy „Poświadczenie“ Policji Państwowej, które do aktów dołączam, warunki te w nieobecności mojej zapodał chwilowo zajęty u mnie p. Łabij, który stosunku służbowego p. Semianowa zupełnie nie znał. Powinien on był prosić danego posterunkowego, ażeby się po autorytatywne informacje zwrócił do mnie samego, czego tenże posterunkowy nie uczynił.

Wobec tego jedynie miarodajne są dla orzeczenia sprawy zapodania moje własne, jak również p. Siemianowa, którego oświadczenie w tej sprawie, sądownie legalizowane, znajduje się w aktach sprawy. Otóż p. Semianów jest u mnie niestałym dziennym zarobnikiem, płatnym po 2 zł. dziennie. Taki stosunek umówionym został po wakacjach w roku 1925 — przed tym czasem p. Semianów pomagał w kancelarji wedle potrzeby i okoliczności, albowiem formalnie otworzyłem swoją kancelarję dopiero 28. lutego 1925, a jako zupełnie nowy adwokat, dotychczas w powiecie nieznany, nie miałem jeszcze możliwości ocenić warunków nawet własnej egzystencji. Dodaję, że pod naprowadzonymi w odpowiedzi Instytutu liczbami („§ 1. ust. z 10/6 1921 Dz. U. Rz. p. Nr. 39 poz. 370“) nie istnieje żadna ustawa, traktująca o niniejszem przedmiocie.

Na podstawie tedy moich oświadczeń, popartych dołączonymi do sprawy dokumentami, upraszam o zwolnienie mnie od natręctwa ukraińskiego Instytutu Pensyjnego. — Semianów nie jest ubezpieczony w Zakładzie Pensyjnym dla funkcjonarjuszy we Lwowie. Na tem protokół zakończono. — Spisałem: Radczak, adjunkt kanc. Далі йде власноручний підпис д-ра О. Когута.

Зі заяви д-ра О. Когута і з цитованої статті „Громадського Голосу“ виходить, що вся істота справи виключно в тому, чи писав д-р О. Когут письма по польськи, чи ні. Отже не писав, а диктував протокол! Та річ не в тому, чи писав сам, чи хто инший. Річ в тому, що протокол списаний по польськи і до того як протест проти „natręctwa“ української інституції, яка все таки мусіла допускатися того „natręctwa“ примусово на основі польського закону. Мусимо ствердити, що в даному випадку і д-р Когут і партія навмисне переочують другу дуже важну справу, а саме відношення д-ра О. Когута, як хлібодавця, до своїх службовиків на тлі їх обезпечування, до того ще й в українській установі. І д-р О. Когут, як соціяліст-радикал і сам секретаріят соціялістично-радикальної партії цю справу цілковито промовчують. Невже вона для них, що звуть себе оборонцями і заступниками всіх визискуваних робітників і селян, є такої другорядної ваги? Невже наша замітка в „Ділі“ не випливала зі загального тла напружених відносин, а то й ворожнечі між хлібодавцями і службовиками?

Тієї справи чомусь радикали-соціялісти не торкаються, замазують її та мають до того сміливість висувати такі симпатичні риси „соціялізму“ свого впливового члена, як заклад на 100 долярів в обороні чести.

Крім того мають вони сміливість писати нісенітниці про те, що як ми не підемо на цей дивоглядний заклад д-ра О. Когута, то від нас відвернеться вся чесна частина українського громадянства. На якій підставі радикали присвоїли собі монополь на кваліфікацію чесноти нашого громадянства, не беремось судити. Та пригадаємо їм тільки те, що писав під криптонімом О. К. у їхньому органі теж член їх партії (не важко догадатися який?) в статтях: „Націонал - демократичні баснословці“ („Громадський Голос“ ч. 15 з 17. квітня 1926) і „Хто такі національні демократи?“ („Гром. Голос“ ч. 14 з 10. квітня 1926). В тих статтях процвітала клевета, видумки і брехня та обливання помиями усіх, що належать до У. Н. Д. О. Такими засобами боротьби ми ще не покористувалися.

✝ Посмертна згадка.

Памяти Бл. п. кійної Олександри Воєвідкової! Дня 29. червня ц. р. покинула життєву боротьбу і відійшла від нас у спокійну вічність Олександра Воєвідкова, вдова по священику, проживши між нами 66 літ. Померша великої душі і золотого серця жінка — велика українська спартанка, найкраща мати, взірцева бабка і незрівнана ідейна громадянка, заслужила собі своїм винятковим життям на виняткову пошану і любов між рівними собі віком, як і молодими. Хто жив ближче з Бл. пок., цей мабуть не забуде ніколи її патріотичних кличів, що піддержували не одну зневірену душу, і той незабуде ніколи, чим була Воєвідкова для України. Колиб переглянути уважно всі записки жертв на наші цілі, а особливо на „Рідну Школу“, яка все лежала близько на її серці, часто найдемо то меншу, то велику квоту записану буквою Н., або іменем її улюблених внуків „Міронка і Славчик“. Скільки добродійств зазнала від Бл. п. неодна українська сімя з її вдовичих ощадностей, скільки разів відмовляла собі найбільше необхідних потреб, не для придбання майна, а для суспільного добра. Бл. п. була чи не одною з найкраще освічених у своїм віці жінкою, поступова, рішуча, з великим засобом енергії, тактовна, коректна, одним словом людиною, якої характерові і сильній волі мало рівних найдеться. Тож і не диниця, що заслужила по собі на щирі сльози і щирий жаль не тільки у рідних, але й чужих, не тільки рівних становищем, але і серед найбідніших було знане добре серце „їмосці“. Висловом великої пошани для її великого духа були гарні похорони, на які явилось безчисленне станиславівське громадянство. Ще довго по складанні дорогих її останків до землі люде не відходили, бо жаль їм було розстатись з покійною. Бл. покійна лишила по собі память, яку передавати будуть як зразок матері, бабки та Українки. Велике терпіння Української Ніоби по втраті мужа, а відтак улюбленого сина Ярослава, українського отамана, не зломили у цієї великої жінки запалу для рідної справи. Вона почувала себе гордою, що дала Народові таку велику жертву. Відійшла від нас невіджалована, розпрощалась з нами по дуже тяжких терпіннях фізичних, щоб шляхотно за світом сповняти свій дальший обовязок, молити у стіп Бога про долю народа, бо і за життя не мала особистих бажань, а тільки великі мрії, важкі зітхання за свободу, та добро України. Спиж спокійно велика жінко! — спочинь по тяжких трудах духа і тіла! Земля нехай тобі буде легкою велика Українко! Земля, за котру ти тільки словом і чином переборолась. Ми клонимо голову у стіп твоєї могили перед повагою маєстату твого духа, і запевняємо, що память про тебе заховаємо вічно. — *Станиславівська громадянка.*

ОПОВІСТКИ.

Пиьковий Театр Галактіона Чіпки і Пепе відвідає з „Вертепом Наших Днів“:

Надвірну дня 13. і 14. липня.
Делятин дня 15. і 16. липня.
Дору дня 17. і 18. липня. 45 1—2

Видїл Тов. „Український Інститут для дівчат в Перемишлі“ прийме на шк. рік 1926/7 180 учениць до Інститута за оплатою 80 зол. на місяць. Прохання о приняття приймає Управа Інститута (Татарська 4) до 20. липня. — *М. Дем'чук, управ. інст.* 57 1—3

Безплатне бюро посередництва праці при Т-ві „Союз Селянських Спілок“ у Львові, Ринок 10/II, пригадує всім українським установам і підприємствам, як приватним, так і кооперативним про істнування одинокого українського бюра для підшукування праці українським безробітним. Зараз можемо вислати крім денних робітників таких фаховців: 2-ох столярів, 1-го хлопця на науку столярства, 4-ох торговельних практикантів, 1-го коваля, 2-ох кооператорів, 1-го кравця, 1-го кравецького ученика, 1-го стельмаха, 2-ох приватних урядовців, 1-го дозорця, 1-го лісничого, 1-го дяка, 1-ну господиню дому. Крім вище наведених поручаємо спеціяльно: кооператора з укінченою кооп. школою, що може крім праці в кооперативі вести аматорський гурток та евентуально й хор. Гарбаря — спеціяліста у виробі хромових скір, що міг би зорганізувати також гарбарню. Учительку без посади, що може уділювати лекцій на селі за малим винагородженням. Зголошення слати на повищу адресу бюра.

Конкурс

Видїл філії Тов. „Союз Українок“ у Рогатині шукає настоятельки для невеликого Інституту для дівчат (12 учениць) — в першій мірі зредукованої учительки, або такої, що вела вже Інститут. Зголошення до 25. липня ц. р. присилати на адресу голови філії Марії Крушельницької у Рогатині. — ВИДІЛ. 56 1—3

Ширіть наш часопис!

За редакцію відповідає Василь Мудрий. Видає Видавнича Спілка „Діло“. З друкарні Видавничої Спілки „Діло“. Львів, Ринок ч. 10.

Зворушуюча дбайливість?

Нижче містимо документ, який є доказом зворушуючої дбайливости польської адміністраційно-політичної влади у відношенні до наших вимираючих москвофілів. Документ говорить сам за себе і з нього промовляє ясно жура й турбота за тих, що біля них пройшли безслідно і світова війна і події після неї, особливож події на Сході Европи.

Львівське староство, виступаючи так маркантно в обороні москвофільських тупоумів, що розбивають дальше єдність українського народу, продовжує тільки у відношенні до нашого народу відому москвофільську лінію вшехпольсько-подоляцьких кол перед війною. Ця політика скінчилася катастрофою, не давши її керманичам ніяких успіхів. Українська національна ідея стихійно, з елементарною силою поширилася в усіх закутинах нашого краю, не зважаючи на піддержку москвофільства власть імущими в царській Росії і в шляхецько-польській Галичині. По війні москвофільство — можна сказати — вмерло, кращі, ідейніші його представники один по одному переходили в український табор. А тепер пробують його ґальванізувати польські старости.

Даремні заходи.

*

Starostwo Lwowskie. L. 27360/26/G. Pilne. Lwów, dnia 11. VI. 1926. Do Zarządu Czytelni Proświta na ręce Przew. p. Jana Domańskiego w Tolszczowie. Doszło do wiadomości Starostwa, że Czytelnia Proświty w Tolszczowie zajmuje nieprzyjazne stanowisko wobec istniejącej w tej gminie Czytelni im. M. Kaczkowskiego. Wskutek tego wydarzają się w Tolszczowie liczne zatargi między członkami jednej i drugiej Czytelni, prowadzące nieraz do zakłócenia spokoju i ładu publicznego.

Starostwo zwraca uwagę na to Zarządowi Czytelni Proświty i wzywa, aby użył swego wpływu na członków i zaniechał prowadzenia polityki nieprzyjaźni wobec mieszkańców gminy, będących członkami Czytelni Kaczkowskiego, w przeciwnym bowiem razie zostanie Czytelnia Proświty rozwiązana.

Starosta lwowski
w. r.
Підпис.

По широкому світі.

Французький уряд устами Бріяна та Кайо заявив, що санацію державних фінансів треба буде перевести без участи парляменту.

Центр. Професійних Союзів СРСР, рішив вислати нових 380.000 карб. для піддержки англійських вуглекопів

Міжнародній Інститут для справ експорту відкрився в Римі в присутности Муссоліні і членів уряду.

Болгарія журиться питанням, хто законно має бути наслідником престола. Кандидатом ставлять кн. Кирила, брата короля Бориса.

Румунія хоче дійти до порозуміння з Польщею в господарських справах і хоче як уступку влекшити Польщі доступ до Середземного моря.

НОВИНКИ.

— Титул „пан" і як хто його розуміє? Один з наших адвокатів уже втретє докоряє нам листовно, що ми непослідовно роздаємо титул „пан" особам, які на це не заслуговують, а пропускаємо його перед иншими, більше заслуженими. Ці уваги торкаються головно останнього процесу, в якому наш справоздавець зберігав вірність урядової термінольогії і писав: п. прокуратор, п. комісар, п. сотник. Наш дописувач виступає проти „панкання", вважаючи його її спадщиною нашої довголітньої неволі. 2) зайвою втратою місця, 3) кривдою для инших професій, які ніколи (точніше було би сказати: рідше) не є прикрашені титулом „пан" (нпр. п. редактор, п. адвокат, п. професор). Можливе, що ці уваги в деякій частині влучні. Але тільки в деякій. Слово „пан" не є ніякою почестю, а змеханізованою формою титулу, який нема чим заступити. Те саме явище подибуємо і в инших европейських мовах. Даючи представникам польської влади титул „пан", зберігаємо прийняту в них титулятуру менш-більше так само, як Англійці задержують німецьке „Herr" при титулах німецьких міністрів, а „monsieur" при французьких достойниках. Дуже часто, як це читачі мусіли запримітити, таке „пан" (орґан „панів Грабських") не є нічим иншим, як звичайною іронічною припінкою. Щодо титулів наших земляків — це вже инша справа, шпро кажучи: складна, донині неустійнена. Здебільша, коли даємо якесь прізвище з иншим титулом „д-р", „редактор", „радник", „пан" пропускаємо; в деяких випадках „пан" перед назвою професії виглядало би комічно (нпр. „пан письменник", „пан маляр"); в инших пропущення „пан" перед прізвищем є не обниженням особи, а її підвищенням (хто каже „пан Шевченко"?). Всі знають, що ми в розмові аж потопаємо у морі титулів і само „пане" без „меценас" або „професоре" видавалось би неодному смертельною образою; тому додаємо ще польсько-китайські чемности „Вповажаний", „Високодостойний", „Всечесний", „Добродію"... У цьому напрямку термінольоґія в нас зовсім неусталена а навіть панує повна анархія і такого питання ніхто не вирішить одним листом, ні одною новинкою. Нехай критики нашої мови пофільософують на цю тему!

— Сойм висловом настроїв держави. Парлямент, чи звуть його соймом, чи сенатом, має бути якнайповнішим висловом настроїв даної держави. Краківський тижневик „Трибуна Народу" подає цікаву картину цих настроїв у статистичних таблицях, де записані всі авантюри та бучі у варшавськім соймі. Від листопада 1922 р. до Великодня 1926 р. стеноґрами записали на 280 засіданнях 512 разів „гомін". Кликали до порядку послів 256 разів, виключили зі засідань 75 послів, картали з президіяльного м'сця — безліч разів. Коротко: скільки промов, стільки крику. Що-ж? Коли сойм є висловом настроїв у державі, не може бути инакше.

— Пашпортові чудасії. У новинці з дня 7. ц. м. висміювали ми повідомлення львівського фізикату про те, що кандидати на виїзд до купілів на чужину мусять спершу предложити доказ, що пробували вже раніше лічитись у відповіднім місці в краю. Виявляється, що навіть на президії ради міністрів у Варшаві на нарадах над пашпортовими знижками наводили, як дивоглядь, саме це домагання восвідства. Таке домагання, на думку одного з міністрів, можна би розяснювати так, що петент одержить пашпорт на виїзд на чужину щойно після своєї смерти.

— Учителів досить! Кураторія львівської шкільної округи дістала стільки прохань у справі вчительських посад до народніх шкіл, що була аж приневолена повідомити всіх урядовим комунікатом, що таких посад нема, а як будуть, то вона заступить їх учителями, яких уже має. Щойно, коли ці засоби вичерпаються, шкільні повітові ради призначитимуть учителів зі свіжих абсольвентів семинарій. Читаєш, беш себе в чоло і питаєш: навіщо-ж стільки людей мучить себе і кінчає вчительські семинарії коли не має виглядів стати вчителем?

— Подвійна необережність. Дві 17-літні львовянки знайомляться в кіні з купцем і приймають його пропозицію проїхатись вечером автом. Від обіцянки відвезти їх до хати виторгував купець дозвіл на прогульку до Винник, а там у ресторані з речинця 11-ої год. означеного на поворот, зробилась північ і далі. Молодий шофер зрікався вже в думках плати за переїзд. Але дівчата не пішли на спокусу. Львівські Дон-Жуани мусіли їх відвезти назад. Аж під хатою виринула справа: хто заплатить за авто. Мущини твердили, що вся приємність була на боці дівчат, тому вони повинні платити, дівчата, що вони були запрошені. Коли купець відмовився катеґорично заплатити, шофер відвіз усіх до комісаріяту. Там дівчата обвинувачували обох панків у намаганім насильстві. Хто був більше необережним? — на це дасть відповідь суд. На кожний випадок мораль цієї історії ясна: — коли інтеліґентні молоді жінки приймають такі запросини від незнайомих мущин, повинні бути на все приготовані!

— З кіна. У кіні „Коперник" іде незвичайна подвійна програма: еротична драма п. з. „У пітьмі ночі" з ґеніяльним Вернером Кравсом і комедія в 6 діях „Завтра погода" на підставі славної пєси Евері Готвуда.

— Звертаємо увагу нашим П. Т. Читачам на оголошення світової фірми Делька, що має на складі першорядне взуття заграничного виробу.

ВІДГУКИ ДНЯ.

Неоправдані обиди.

Роля фейлєтоніста не є така попатлива, як неприємна. Кожний, хто його стріне, домагається гумору, ще гострішої критики наших і сусідських відносин і ще злобнішої сатири на недіяльних діячів, непатріотичних патріотів і тихих а ревних злодіїв на народній ниві. Густо-часто підюджує фейлєтоніста то цей, то той за злобну замітку в відношенні до людей діяльних, патріотичних і етичних, які десь — щось — колись...

Фейлєтоніст, маючи на меті прочищення атмосфери, дає незначного штурханця, знаючи наперед, що штурханець буде йому сторицею сплачений.

До якогось часу ще найліпше було писати на політичні теми, зачіпаючи польських головачів, чи їхні авантури. Наші читали це все радо і хвалили фейлєтоніста. Добре — мовляв — шкварить їм правду в очі, хоч і закручену та замотану.

Але до часу збанок... „Слово Польске" навчилося кирилиці, відчитало фейлєтон і зробило гармідер, як у часи походу Пілсудського на Варшаву:

„Hala t'on Czipka, bojowiec, były narażnik napadu na państwo, warchoł, który pisze: Meksyk, a myśli: Polska..." і т. д.

Правда, не прозивали мене так ординарно, як недавно одного зі своїх державних мужів, але я багато менший і не брався здобувати ніякої столиці.

Всеж таки сенс моральний у тому писанні був: кождий фейлєтон треба конфіскувати, а Чіпку замкнути до кримінала.

Маю в Бозі надію, що новинка „Слова Польського" не промине безвідгомонно і ревізія в мене майже певна. Але я заповідаю, що за слідчий арешт зажадаю винагороди (є такий закон!), бо вже мені досить безплатного сидження під ключем.

Що до слова: Мексик, то панове з „Слова Польського" не повинні навіть припускати, що я під тим розумію Польщу. На їх думку, тут усе в порядку, ніхто нікого не гнобить, ніхто нічого не краде і ніхто ніде не тріщить. Деж їх льоґіка і де здоровий розум?!...

Та коби то тільки біди, що „Слово Польське" і політ. фейлєтони! Більше жури, більше неприємности маю з приватних історій, які попадають у „Відгуки дня".

Фейлєтони про Каломнія Фасцикула визвали цілу низку листів від людей, які, або служили у Львові „на тилах", або не пішли з армією за Збруч. Всі брали це особисто до себе і обиджувались.

Один фейлєтон про дови образив одного посесора і одного гр.-кат. пароха. Першого я боронив перед використуванням і тому дав йому прикметник „бідний", другого я похвалив за те, що він одинокий десь там комусь там говорив мову по українськи. Місцевости, імен і часу я не подавав, але це не пошкодило тим двом зразкам обидитися на мене. Ні одному не дивуюся. Посесор по українськи добре не читає, а священик читав фейлєтон під проводом одного незвичайно чесного громадянина (дезертир, ошуканець і шантажист), який йому це все пояснював. Священик у своїй сільсько господарській наївности повірив, що це є для нього обида.

Про обиду наших музичних рецензентів за фейлєтон про Голинського не хочу говорити. Зазначу тільки, що в спізненій рецензії було помилково подано, що Голинський виступав у опері „Богема". Богема у Львові є, але в Централці, а Голинський співав у опері „Тоска..."

Така то доля малого фейлєтоніста. Не винен він, коли на нього обиджуються

Малий фейлєтон є, мов деякі малі, а необхідні місця. Навіть найповажніший, коли до них попаде, виглядає комічно.

Галактіон Чіпка.

Сезонова покутська коломийка.

Ти до мене не ходи
І не будь бажантом
Як чимнебудь чистиш обув,
А не **Елеґантом.**

Дописи.

Надвірна. (*Культурно-освітня праця в суд. надвірнянськім повіті.*) Богом забутий суд. надвірнянський повіт зачинає підноситися. Від 1. червня ц. р. приняла філія т-ва „Просвіта" в Надвірній сталого урядовця в особі п. Миколи Чесника, злюкватованого учителя, котрий обіймив агенди всіх товариства і працює в домівці чит. „Просвіта" в Надвірній щодня від 8—12 год. Праця по читальнях іде скорим ходом. Дотепер відновлено читальні: два дом. 13. червня ц. р. в Навірній попередню читальню восвідство розвязало безпідставно, а старий виділ є з ними у процесі дня 27. червня ц. р. в Пнівю, а дня 4. липня в Зеленій. Ухвалою виділу в Зеленій мається закупити бібліотеку за 65 ам. дол. видавництва Тов. „Просвіта" у Львові. На днях відбудеться в Зеленій амат. вистава заходом членів читальні. Приступлено до відновлення читалень: у Стримбі, Пасічній, Назавизові, Тарновиці Лісній. Читальня в Камінній має постійний аматорський кружок дає кілька разів до року у себе аматорські вистави, а крім того і по инших се

собом піднести рівень польського сойму. Що польські партії воліли досі заповнювати свої виборчі листи крикунами, хитрунами, демагогами або анальфабетами й нездарами (яких мабуть найбільше в групі „Пяста") — це хіба не є виною обовязуючої виборчої ординації.

До чого прямує Польща?

Промова пос. С. Хруцького в дискусії над зміною конституції в польському соймі дня 6. VII. 1926.

Високий сойме! Ми є тепер свідками кризи польського парляментаризму. Не від останніх днів почався процес тієї кризи. Дозволю собі зробити кілька уваг на ту тему, не претендуючи на вичерпне вияснення тієї справи, яка мене, як Українця, не дуже обходить, бо не від польського парляментаризму чекаємо спасення нашого народу, а врешті і конституція Речипосполитої була дотепер паперовою. Передовсім позволю собі на твердження, на перший погляд парадоксальне, що ніхто в Польщі не причинився до підірвання в Польщі парляментаризму до тої міри, як сам польський парлямент, тобто теперішній сойм. Він не міг спромогтися навіть на створення парляментарного уряду. Наслідком того творено позапарляментарні уряди. Сам факт істнування такого уряду підривав авторитет і значіння сойму в публичній опінії. Побіч сойму виростала нова сила, яка в очах суспільности ставала щораз більшою і спихала законодатні установи на другий плян. Та нова сила і воля правити була реальна, коли сойм мав радше теоретичне значіння. Передовсім наслідком істнування позапарляментарного уряду сойм мусів зректися свого контролювання виконавчої влади.

В контролі центральної влади сойм був зовсім звязаний тим, що нічим не міг заступити позапарляментарного уряду: а валити цей уряд, щоби заступити його иншим таким самим, не було рації. Тому вплив сойму на уряд, його контролююча роля була підірвана в самій своїй істоті. Наглядним проявом того явища було занедбання сойном наглих внесень, а також пожалування гідне трактування соймом і урядом посольських інтерпеляцій. Чи поважно трактовано інтерпеляцію, той засіб контролі діяльности виконавчої влади? Взагалі, чи відбувалися в соймі якінебудь дискусії над відповідю уряду на ту чи иншу інтерпеляцію? Такої дискусії не могло бути, бо визнання відповіди незадовольняючою є рівнозначне з упадком кабінету, а цього сойм оминав за всяку ціну. Щож дивного, що посольські інтерпеляції тратили всяке значіння і на них відповідали хіба возні з міністерств.

Сойм сам винен тому, бо не смів і не міг допровадити своїх інтерпеляцій до логічного кінця. Сойм боявся витягнути політичні консеквенції зі свого права інтерпеляцій. Таким чином сойм зрікся свого права, а також обовязку контролювати виконавчу владу. Наслідком того сталосяте, що сойм покривав своїм авторитетом усе, що лише робив уряд. Коли між соймом і урядом витворилися такі взаємини, що сойм стало улягав урядові, боячися спричинити кабінетову кризу, то нічого дивного, що сойм в дальшій консеквенції, йдучи по лінії уступок, перестав боронити своїх власних законів, дозволяючи урядові їх нарушування і ломання. Ось перші-ліпші приклади на доказ того. Візьмім закон про мову в шкільництві з 31. липня 1924 р. Речинцем, від якого мав обовязувати той закон, був 1. жовтень 1924 р. Міністерство освіти відсунуло цей речинець на цілий рік пізніше, а що важніше—своїми виконавчими приписами до закону перечеркнуло той цілий закон, бо ввело боротьбу за школу тоді, коли закон мав на меті — нехай навіть формально—лагодити міжнаціональні відносини. Другий приклад: іще суверенний сойм ухвалив дня 26 вересня 1922 р. автономічний закон для Східної Галичини. В тому законі є ясна й виразна ухвала про заложення до двох літ повного українського університету на терені Східної Галичини. Вже пройшли два роки, вже минув речинець, означений законом, одначе ані автономії, ані українського університету як не було, так і нема, і, здається, і дальше не буде.

Щож було причиною того, що ви радше пішли на самогубство сойму, ніж на його розвязання? Чейже знали ви, що невміч сойму лежить у неможливости створення парляментарного уряду? Чому нарешті сойм не міг створити парляментарного уряду? (Голос: Алеж мав парляментарний уряд!)

Наведені приклади яскраво доказують, що уряд зовсім не рахувався з законами, як і з волею законодатних тіл, заступаючи їх власною волею і децизією. Соймові лишилося тільки формальне право видавати закони, одначе сойм у своїй податливости перед урядом перелив на уряд навіть і це формальне право. Бо двічи ухвалював сойм позапарляментарному урядові Влад. Грабського надзвичайні повновласти. Ухваленням тих повновластей сойм поповнив акт самовбивства. Був це може найбільш болючий удар для польського парляментаризму. Одночасно цей факт яскраво стверджує, що досі не було ніякої влади сойму, як про це тепер широко говориться.

На всі ті питання є тільки одна відповідь. Шовінізм і національне засліплення не позволяло теперішньому соймові видобути із себе більшість і оперти на ній уряд. Як лівиця, так і правиця не пробували навіть серіозно порозумітися з національними мешканцями, а без того порозуміння важко було в теперішньому соймі зліпити якусь парляментарну більшість. (Голос: зліпилася!). Який великий шовінізм на лівиці, видно з того, що польські партії радше поповнили самовбийчий акт, ніж рішилися дійти до порозуміння з національними меншостями.

Що сталося з Пястом? Колись хлопська ліва партія в першому соймі змінила в другому фронт, пішла на угоду з обшарниками і капіталістами і волочиться у хвості правиці. Адже міг В. Вітос на початку того сойму створити лівий трівкий, парляментарний уряд. Тоді і ми, українські посли, не лише не позбулися деяких надій на польську демократію, але робили навіть спроби порозуміння з нею передовсім тому, щоби переконати виборців, що дорогою угоди наш нарід у Польщі нічого не осягне. Чи кращим був від Вітоса Тугут? Коли дістав доручення творити уряд, то навіть не конферував з національними меншостями, а огірчений негативною відповідю хри тіянської демократії зрікся місії.

(Продовження буде.)

„Pod jednym dachem".

В новинці п. з. „Що нині конфіскують?" („Діло", ч. 146. з 4. липня 1926 р.) пояснено, що в моїй статті під повищим заголовком („Діло" ч. 145, з 3. липня 1926 р.) сконфісковано цитат проф. д-ра Курпєля, при чому зазначено, що він „боровся проти утраквістичної школи, в якій приневолювали колись Поляків учитись деяких предметів російською чи німецькою мовою".

Безперечно — д-р Курпєль мусів з природи річі виступати і проти русифікації та германізації польських дітей. Одначе в цьому випадку виступав він конкретно проти утраквістичних (польсько-українських) шкіл в самійже Галичині і наведена мною його цитата в цілости присвячена саме польсько-українським шкільним відносинам в Галичині. Цитата того польського педагога має тим більше обєктивне значіння, що він из поручення бувшої краєвої шкільної ради у Львові відбув наукову подорож за границю, де студіював типи ріжних утраквістичних шкіл та пізнав їхні лихі сторони, а з другого боку ствердив також, на підставі автопсії і докладного знання шкільних і національних відносин в Галичині, шкідливість утраквізму і тому висказався найбільш рішучо проти двомовних шкіл і виховання „pod jednym dachem".

Характеристична річ далі, що проти утраквізму промовляв тоді (на загальних зборах T. N. S. W. у Кракові в днях 22. і 23. травня 1904 р.) також нинішний куратор львівського шкільного округа, тоді ще гімназійний професор Собінський, „керуючися в цій справі виключно педагогічно-дидактичними оглядами та зовсім не беручи під увагу оглядів політичних" *). Розуміється — це не пошкодило тому самому педагогові на становищі куратора цілою силою пари вводити саме ним-же самим поборюваний шкідливий утраквізм — очевидно не з педагогічно-дидактичних, тільки суто політичних мотивів! Але „to co innego".

Проти утраквізму заявилися не тільки поодинокі особи зпоміж польських педагогів, але й вище згадані загальні збори T. N. S. W. у Кракові, що корпоративно висказалися проти утраквізму, як дуже шкідливого протипедагогічного експерименту.

З уваги на все те тут і прокураторський олівець нічого не поможе, а конфіскати цитатів самихже польських учених не перемінять утраквізму зі шкідливого на пожиточний. Він як був, так і надалі буде ганьбою теперішнього століття, а зокрема ганьбою творців та пропагаторів утраквізму у нас.

Іван Герасимович.

*) „Muzeum", 1904 r.

В. ЛЕВИЦЬКИЙ.

По смерти великого лікаря.

(Від власного кореспондента.)

Париж, 5. липня 1926.

I.

Тому чотирі дні вмер у старій столиці Станислава Ліщинського, в Нансі, найголосніший в останніх роках апостол автосуґестії: Еміль Куе.

Імя Покійника було відоме в цілому світі — навіть у нас занявся був його системою д-р Степан Балей. Та найбільшої слави заживав Куе в англьосаксонських краях. Не можна сказати, щоб Куе був винахідником, творцем системи лічення автосуґестією; він відновив методи автосуґестії, знані в науковім світі під назвою „Нансіейської Школи"; він ті методи освободив із занадто строго фахової обслони тай зробив їх загально-доступними, можна сказати — привабливими. Він прислужився науці і широкому загалові лікарів і недужих тим, що розповсюднив відомости про могутній вплив духового елєменту на тіло людське і його функції. В його системі знайшла сильний вислів реакція проти крайностей матеріялістичної — фізично-хемічної — школи в медицині: лікар, задивлений в нелад фізичний, довго занедбував душу своїх хорих і не хотів признати, що „моральний лік" краще фізичних і хемічних заходів часто може відсвіжити людину і підняти її із стану недуги до стану здоровля.

II.

Численними виліченнями Куе доказав, що уява — то чудесна сила, здібна спричинити ненадійні наслідки не тільки в душі, а й у тілі людськім.

Думка, казав він, може статися отруєю, що руйнує, або серумом, що вилічує. Терапевтика думкою, зрештою стара як світ, може бути чудотворним знарядом поліпшення стану недужої людини, а то й повного вилічення її. Куе зумів терапевтиці тій дати новий розмах; він зробив доступним широкій публиці пізнання, що кожда людина носить сама в собі до своєї щоденної розпорядимости — могучий лік, справдішне моральне серум. — Лік цей — автосуґестія, себто свідоме й доцільне вмовлювання в самого себе корисних нашому моральному й фізичному здоровлю уявлень при рівночаснім виключуванню думок і уявлень пригноблення і недуги.

III.

Автосуґестія може бути вихідною точкою основної реформи індивідуальної; заволодівши своєю душею, людина зможе відкинути від неї лихі суґестії, що є справдішньою отруєю душі і тіла.

Кому таке удасться, той житиме здоровий і щасливий серед окруження, яке своєю чергою буде користати з його здоровля і доброго настрою.

Два єства, учить Куе, живуть в нашій душі: єство свідоме, наша воля, розум, наше я, і єство несвідоме, яке ми знаємо тільки по замітних наслідках, доконаних ним на нас.

Той несвідомий фактор володіє нашими органічними функціями; він не вгаває кермувати нами, навіть у сні. За посередництвом його ідея подужання, вложена в нашу уяву нами самими або ким иншим, ділатиме в нас наче справдішнє моральне серум, здібне створити і розвинути функціональне подражнення, яке може спричинити зникнення численних заколотів.

IV.

Процес той називає Куе „душевим кільченням". Наче зерно в землю, падає думка в душу, а процес її розвитку в нашій несвідомости похожий на підземельний процес росту рослини.

Куе радить повторяти 20—30 разів кождого ранка, зараз після просоння, і кождого вечера, безпосередно перед засненням, у ліжку, ось яку загальну формулу:

„Кождого дня і з кождого погляду почуваюся ліпше і ліпше".

Повторювати формулу цю треба швидко, механічно, автоматично; западає вона в несвідомі верстви душі навіть тоді, коли людина, повторяючи її — як наші батьки иноді відмовляють свої „Отченаші" — думає про инші річі: якщо тільки ті річі не сумні, не пригноблюючі і не стоять у суперечности із змислом формули.

Одного місяця такої щоденної автосуґестії часто доволі, щоби заломити лінію життя людського — з похилої на піднимаючу.

V.

В нашу епоху несупокою і горячки Куе мав щастя навчати людей оптимізму, довіря, енергії. Багато недужих — серед них є широко відомі мужі науки, письменства, політики — навчилося в нього бути до певної міри своїм власним лікарем. Лікарям він показав призабуту дорогу до справдішнього лікування. Всім же Куе пригадав і доказав, що уява може бути робітницею здоровля і щастя.

VI.

Ми знали покійного особисто. То був скромний, незамітний дідусь, простий, без найменших познак „чудотворця", гіпнотизера, знахора, шарлатана. Супокійно і тихо він викладав нам свої досвіди над самим собою. Грошей, ні дарунків не приймав.

Його брошурка про лічення автосуґестією перекладена трохи не на всі світові мови.

Його вдячні ученики, головно Англійці й Американці, заснували й удержують у Парижі інститут безплатного навчання автосуґестії його методою.

Річ можлива, що — подібно иншим терапевтичним системам (нпр. психоаналізі Фрайда) — також система Куе не в однаковій мірі підходить під фізичну й духову вдачу всіх людей. Але певне те, що вже нині сотки тисяч людей, у всіх частях світа, користуються його простою і легкою, всім доступною методою, і не тільки полекшують собі свої тілесні недомагання, а й — може це ще важніше — свідомо плекаючи й піддержуючи в собі добрі настрої, щасливі духові „розположення", підривають у собі ґрунт небезпекам і загрозам недуг.

А крім того! Мешканці Східної Европи, в тім числі й нашої країни, по традиції і поганій звичці, кожного дня і при кожній можливій і неможливій нагоді вмовляють у себе („автосуґерують") пригноблюючі ідеї — зла, невдачі, безнадійного фаталізму. Та автосуґестія in minus — то одна з найстрашніших язв і пошестей в нашім істнуванні. Невже не знайдуться у нас люде, котрі спробують вмовляти в себе формулу Куе, формулу оптимізму? Вона часто на перший погляд видається абсурдною — супроти відємної дійсности і звичайного меляхолійного, модного песимізму. Але не треба знеохочуватися.

Спробуйте! Воно нічого не коштує. Не пожалуєте.